№ 118 ივნისი 7, სამშაბათი 1888 ივნისი 7, სამშაბათი № 118

ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ ᲦᲘᲠᲡ

თვეში	მან.	კ.	თვეში	მან.	კ.
12	10	—	6	6	—
11	9	50	5	5	50
10	8	75	4	4	75
9	8	—	3	3	50
8	7	25	2	2	70
7	6	50	1	1	50

ცალკე ნომერი — ერთი შაური

ᲘᲕᲔᲠᲘᲐ

გაზეთის დასაკვეთად და ყერძო განცხადებათა დასაბეჭდად უნდა მიემართონ: თეიოონ რედაქციას ახალ-ბეთლეემის ქუჩაზედ, სახლი № 9, ბ-ნ ნიდველის საგაზეთოს, გოლოვინის პროსპექტი, წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების განცალკევებულ სათავად-აზნაურთ ბანკის სახლში სასახლის ქუჩაზედ.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტრიქონი რვა კაპეიკი.

1877—1888 საპოლიტიკო და საალიტერატურო გაზეთი 1877—1888

გაზეთი „ᲘᲕᲔᲠᲘᲐ“ პირველ იანვისიდამ წლის დამლევამდე ღირს 6 მ. 50 კ.

კვირას 5 ივნისს შუა-ბაზრის ქუჩაზე

ᲓᲐᲔᲥᲐᲠᲒᲔ

ქართული ხელნაწერი:

«დედა ჩემი და ჩემი ბიძეები»

ეინც იპოოს, ესთხოეთ წარუდგინოს გაზეთი „იევრიის“ რედაქციას და ჯილდოს მიიღებს. (2 -1)

გამოვიდა და ისყიდება ყველა წიგნის მაღაზიებში:

ისტორიული მოთხრობა

ქართველთა ცხოვრებიდამ

„ᲛᲐᲠᲘᲜᲔ“,

გადმოკეთებული

ვალიკო გუნიას მიერ.

ფასი ექვსი შაური.

ტფილისი, 6 ივნისი

დიდად სამწუხაროდ მიგვაჩნია, რომ ჩვენს საზოგადოებაში, კარგა ხანია, გაჩნდა სხვა-და-სხვა გვარი სენი.

არ გეგონოთ-კი, რომ ჩვენ სახეში გვქონდეს: ან ციება, ან ქუნთრუშა, ან საოფლე და სხვანი ამ გვარნი. არა, რა ბძანებაა! ნათქვამია: „შერეული ციებ-ცხელება სჯობიაო“. ის სნეულებანი, რომლებზედაც ჩვენ აქა გვსურს ლაპარაკი, ყველა შერეზე, თუ მეტნი არა, ნაკლებნი ადარ არიან. იგინი გასჯდომიან ძვალსა და რბილში ბევრსა და ბევრსა, ჭლრდნიან მათ, უთხრიან ფესვს, ურწყნიან ზნეობას, ამცირებენ კაცობრიობის თვალში, ხშირად ადარიბებენ იმათ, ვისაც ეს სენი მოსდებია, და ძლიერ ხშირადაც წამოასკუშებენ იმ საამზე, საიდგანაც წარმავალი გზა არის: ხან ციხისკენ და ხან ციმბირისაკენ...

რასაკვირველია, ზოგი იკითხავს: „ამისთანა რა სენი გაგგრეხიაო?“ ამ კითხვას ცოტა მოგრძო პასუხი მოჰყვება და—ნურას უკაცრავად.

პირველი ამ სენთაგანი გახლავსთ ლოთობა. აქ იქნება ჩაიცინოთ და ბრძანოთ: „ქართველს კაცს დვინის სმა როგორ დაეძრახებაო?“—დიახაც არა, მაგრამ რაცა ამ დვინის სმას მოსდევს უსაზღვრო ლოთობა, ბრუეება და ლექობა, ის არის საძრახისი და სატირალი; თორემ როცა მსმელი ღიღინით, ცეკვით, მხიარულებით და ზომიერის შეტკბეთ ატარებს დროს, როგორც ატარებდნენ ჩვენნი მამა-პაპანი, მაშინ, რასაკვირველია, საძრახისს ადგილი ადარ ექნება. სამწუხაროც ეს არის, რომ ჯერეს ჯერევნდელი მსმელი ისეკი ადარ იქცევა, როგორც იქცეოდა ძველი კაცი,—ჯერევნდელი მოქეიფე ჭსვამს ღვინოს და შიგ ჩააყოლებს ხოლმე, შიგ ჩააცრჩობს ხოლმე: გონებას, ჯანს, ზრდილობას!.. ამასთან ჯერევნდელი ლოთი-ფოთი მიზეზიანობს ღვინის სმაში, ვითომც იუკადრისი ვისგანმე სიტყვა, ან საქციელი, ავგულიანობს, ჭირვეულობს უმიზეზოდ... ვნახოთ, ამ გონება მოცრცვაში დატრიალდება: ხმალი, ხანჯალი; გავარდება: დამბაჩა, რევოლვერი!...

ამისი შედეგი არის ხოლმე, უფრო ხშირად, უმანკო მსხვერპლი... ეს მარცხი გამოიწვევს წამოქიმაგებას, და შეიქნება: ცემა-ტყეეა, ჭრა, ერთმანეთის ხანჯვლა, კაცის-კვლა!...

ამ სურათის შემდეგ ნუ თუ კიდევ გაიცინებთ?.. მარტო უკანასკნელს თთვეში ხუთი-ექვსი უბედური შემთხვევა იყო მოხსენებული „ივერიაში“ და თვითოეულს შემთხვევაში ან კაცია მოკლული და ან მძიმეთ დაჭრილი, და სულ-ი ლოთობაში, ლექობაში!.. გაიხედავთ ერთს მხარეს—ჩ—ი ხანჯლითა ჭკუწვავს ძმას და ბეღლეს კოსტავას; მეორე მხარეს—დ— წ—ძე წამოეგება ჩალეულის ძმის წულის მ— წ—ის ხმალს და განუტეკვებს სულს! ახლა გურიაში, ბერძიეკენ უჯმაჯურიძეს გაქრობენ კეტით; ლინაურელები, ამის სამაგიეროთ,—იმარჯვებენ რევოლვერით; კვირაცხოვლობას სამი მიქელაძე იჭრება ხანჯლით; ქართლში კიდევ ს. ფალავანდიშვილი ვარჯიშობს გ. ჭიჭინაძეზედ კიდევ ხანჯლით!...

მოდი და გაიცინე! მოდი და ნუ გექნება სატირალად ამ გვარი სენად მოდებული ლოთობა, თავისისავე საზარელის შედეგითა.

რამდენი რიგიანი კაცი დაიდუშა ამ შემთხვევით ორივე მხარეს... ვინც მოკვდა, ხომ გამოესალმა წუთი-სოფელსაც, ნათესავსაც, ამხანაგსაც და იმასაც, ვისთანაც შეექცეოდა, მაგრამ ვინც გადარჩა, იმან რა მოიგო?—პატიოსნება დაიცა?—არა მგონია!.. ამას-კი მივხვდებით, რომ ადგოკატს გაახარებდა. თითონ გადარჩებებიდან, ნათესავს და მშობელს გაამწარებდა, მეზობელსა და მოკავშირეს მიიმდურებდა... დედერთს ხომ შესცოდა და შესცოდა და ჯერაც ვინ იცის, როგორ გადურჩება ამ განსაცდელს? ვინ იცის, კიდევ საით გაექანებენ. რაც უნდა „ბედნიერად“ გადურჩეს საქმეს, შემდეგში მაინც რას ამხელს ამ გვარს ლოთობა-ფოთს სინიდისი და როგორ მოასვენებს ამ წუთი-სოფლის მოკლე სიცოცხლეში?..

ამ გვარი ყოფა-ქცევა, ვამბობთ, გახშირდა, სენად გადაიქცა, თითქმის გადამდებ სენად!

ამ მოვლენის მიზეზი, რასაკვირველია, ბევრ გვარია და, ჩვენის აზრით,—უფრო გაუნათლებლობაა და უსაქმობა.

დარწმუნებულნი ვართ, რომ განათლებული კაცი სხვა ქვეყანაში—და თუნდა ჩვენშიაც—ღვინოში არავის გამოითხოვს გასაჯიბრებლად, არ ჭკადრებს თავისს თავს, რომ ღვინო გადასახსას ვისმე თავსა და თეთრს ვერანგზე იმ მიზეზით, რომ მოპირდაპირემ ან თანამესადილემ ღვინო არ დალიო! ჯამით!.. და ხანჯალს ხომ რა ახმარებენებს ამათთანა ზრდილს კაცებს, რადგან იმას არც ახლავსთ თან ეს იარაღი და არც მისდევენ ველურს ჭირვეულობას და თავისივე სამართლით პატიოსნების დაცვას, აღდგენას... ცხადია, რომ განათლება ბევრს მოაშლევინებს ჩვენგნით აწერილს სენში ჩავარდნას; ცხადია, რომ უზომოთ დალეული ღვინო ჭაბტონობს დამლევს და არა ჭპატრონობს, და ზომით შესმული ჯანური-კი ხომ თვითონ ექიმმა დაგვიწერა სამკურნალოდ...

იქნება იკითხოთ: ამ «სენს» რა არგებსთ?—წამალი ხომ აქვე მოგვიხსენიეთ: განათლება, საქმეზე ხელის მოკიდება და ზომიერად სმა. სხვა სახსარიც იპოვება, თუ ამ „სენით“ მოცულებმა თვალი გაახილეს და გონება მოიკრიფეს.

ვ.

ახალი ამბავი

† 5 ივნისს გარდაიცვალა ხანგრძლივის ავადმყოფობის შემდეგ დეკანოზი კუკიის წმ. ნიკოლოზის ეკკლესიისა, მამა პ. ინნაძე. განსვენებული მოხუცებული კაცი იყო და მონაწილეობას იღებდა რამდენისამე წლის განმავლობაში, როგორც ტფილისის სასულიერო სასწავლებლის, ისე საეპარქიო დედათა სასწავლებლის საქმეებში.

*** ხუთშაბათს, 9 ივნისს, გათავდება ეგზამენები ტფილისის სასულიერო სემინარიაში. წელს კურს ასრულებენ ამ სასწავლებელში ცამეტი კაცი. ამათ შორის ერთი რუსია და დანარჩენი ქართველები. ერთს მათგანს, სახელდობრ, კალასტრატე ცინცაძეს, სახელმწიფო ხარჯით ჭაზეკიან კიევის სასულიერო აკადემიაში სწავლის დასამთავრებლად. დანარჩენმა თითქმის ყველამ სურვილი გამოაცხადა, რომ მღვდლებად წაველთო.

*** 5 ივნისს, კვირას, ქართულს თეატრში წარმოადგინეს „ქოროღლი“, ოთხ-მოქმედებიანი პიესა ზ. ანტონოვისა. ხალხი ნაკლებად დადწრო.

*** ეკატერინოდარის ქალაქში, ჩრდილო კავკასიისაკენ, არსებობს კლასიკური გიმნაზია, რომელსაც თავის ხარჯით ინახავს ყუბანის ოლქის ყაზახობა. ამ ხანებში ყაზახობას გადაუწყვეტია, რომ გიმნაზია არ არის ჩვენთვის საჭირო და სასარგებლო, სჯობს ისეე კადეტების კორპუსი ეფონიოთო. ამ აზრით მიურთმეიათ ქალაქლი მთავრობისათვის და უთხოვნიათ შეიწყნარეთ ჩვენი სურვილი. თუ ამ სურვილს არ შეიწყნარებთ, ის სიკეთე მაინც ეფიეთო, რომ ჩვენი შვილები ჩვენისავე ხარჯით ჭაზანეთ რუსეთის სხვა-და-სხვა კორპუსებშიო.

*** ქალაქის ხუროთ-მოძღვრებმა, ანუ არხიტექტორებმა დაათვალიერეს ქალაქის შენობანი თითქმის ყველგან, უფრო ის შენობანი, რომელნიც დაზიანდნენ ნიაღვრების გამო, მაგრამ

ᲤᲔᲚᲔᲢᲝᲜᲘ

ᲛᲐᲘᲡᲘ

დადგა მაისი, მეგდეშობს სამეფო ეკეიდებისა,
თვალი ოცნებობს, გული სიტკვს,
დადგა დრო ღისინის, შეებისა!
ენოსავ დაკეიტეს საამით,
მრავალფერ ყორნელებითა,
სმენა—ფრანგელთა კადობით,
მთოგან უფლისა ქებითა.
ეკეიდნი ფერადობითა
ერთმანეთს ეკინშეებიან,
ბულბულნი ჭეეფენ უშეადოდ,
ბრდების ბაეჩეზე ბნელებიან!
კიასმის მერცხალთ ჭიეკეი,
ბალეში—კოდიმბურთი წკრიალი,
შაშეების სტეენა სეედან,
სიორთა ეიეკეი, ეროალი!
ეეფერ-ჩიტა ზეცას მიიერინეს,
რომ ეგალობის ეეფალეს,
ეედეა ჭაერში, ფარფატეს,
ბაზსაც არ ეეერთის მეუსთალეს...

მაისი გეკალსეს, მეეკალეშობს,
ბარდობის თოეეეს, ეეებისა!..
ნეტა თუ ეეფისადეალსაც
ჩეენსაეთ ელსანებისა?..

თ. რაფ. ერისთავი

20 მაისი 1888 წ.

ᲡᲕᲐᲜᲔᲗᲘᲡ ᲡᲐᲘᲭᲝᲛ

(ეტნოგრაფიული წერილი)

დასასრული *)

ყოველს წელიწადს სულები საიქიოდამ (ზოგის სიტყვით, საფლავებიდამ) საავაოს მოელენ, ჭირისუფალთ ესტუმრებიან. ეს მოხდება ხოლმე ხუთს იანვარს, რომელსაც ხალხი „ადგომ“-ს ეძახის (აღდგომა მკვდართა). ხუთს იანერიდან იმის მომყოლ ორშაბათამდე ჭირისუფალი სადილ-ვახშად საკურთხს უკეთებს მიცვალებულთა და ამიტომაც ამ დროს ეძახიან «ლიფანალი»-ს (ფან=იჯრა); თვით ორშაბათს, როდესაც «ლიფანალ»-ი თავდება, ეწოდება „ლისგეჯინალ“-ი (წაბრძანება სულთა). სვანი არაფერსა ზოგავს, ოღონდ კარგად დაუხვდეს საიქიოდამ მოსულს სტუმრებს; ამას ავალებს ერთის მხრივ პატივისცემა იმის წინაპართ სულებისადმი და მეორეს მხრივ შიში, რადგანაც სვანი დარწმუნებულია, რომ თუ იმან მომდურავი გაუშვა მიცვალებულთა სულები, უკანასკნელნი სასტიკად დასჯიან: მოუელენენ სნეულებას, მოუკვლენ ოჯახის წევრს, წაუხდენენ ნახნავ-ნათესს, ამოუწყვეტენ პირუტყეს და სხვა მრავალს უბედურებას გადაჰკიდებენ. ამ ნაირად სვანის გულში პატივისცემა და შიში ერთმანეთშია არეული და ცხადია, რომ ეს შესაძლებელს ყველაფერს მოაქმედინებს სვანსა. სვანიც ასე იქცევა. ამ დროს იმისი სახლი არა ჩვეულებრივ სუფთაეედება, ოჯახის ჭურჭელ-ეეეჯეეულობა ხეელ-ახლად იწმინდება და ირეცხება; ჭყეეს მომზადებული, ამ დროისათვის მაჩენილი და გასუქებული, საკლავი, არაყი, ყველი და სხვა ხორაგი, რაც სვანეთში საუკეთესოთ მიაჩნიათ და იშოვება. რაც უნდა ღარიბი იყოს სვანი, ამ წესს თავიდამ ეერ აიცილებს; იგი რჩეობს მთელი წელიწადი შიშველ-ტიტველი, მშიერ-მწყურვალი იაროს, მინამ „ლიფანალ“-ში რამე დაკლოს სულებსა და რომ დაკლოს, განა ჩვეულება და სოფელი ამას გაბედინებენ! ნაკლებად მომზადებულს სვანს თავიანთ მიცვალებულთა მისაღებად სოფელი არა თუ უსაყვედურებს, ძალსაც იხმარს, რომ კარგი საკურთხი (ლეჯგრი-ლეფანე) გამზადოს. გულ-ნაკლული სულები მეზობლებს გამოუცხადებენ ძილში თუ ცხადლივ სამდურავს და მეზობელი მაშინვე მიუეარდება ხოლმე უმადურს სვანს და ბრძანების კილოთი ეუბნება—სული ამოიძიოს და იმის წინაპართა სულები-კი მომდურავი არ გაუშვას. რა ჯერს მეზობელს, რომ ძალას ატანს, რომ იმისმა მეზობელმა თავისი მიცვალებულთა სულები მომდურავი არ გაუშვას? ერთი ისა, რომ სვანის აზრით მომდურავი სულები უპატიცემულო ჭირისუფალს დასჯიან, ეთქვათ, სნეულებით და ეს სნეულება მეზობლისაგან შეიძლება მეზობელს გადაედოს და ამ ნაირად მეზობლის წყალობით ესეც დაისჯება; მეორე ისა, რომ თუ საიქიოს ეინმე მშიერია, იმისი მახლობელნი, მაგალითად, მეზობლები, იძულებულნი არიან თავიანთ საკურთხევდამ რამე უზიარონ და, მაშასადამე, უნდა დაკლონ თავიანთ მკვდრების სულებს. სვანს-კი ისა სურს, რომ რასაც თავის მიცვალებულებს უკურთხებს, იმათვე ჭქონდეთ, თორემ შეიძლება მშიერ-მწყურვალნი დარჩნენ. ხშირად გესმის კაცს საყვედური მეზობლისა მეზობლისადმი. შენ ასეთი და ისეთო, არ იკი, რომ შენი მშიერი მიცვალებულები სულს უწუხებენ ჩვენს მიცვალებულებს და არაფერს არგუნებენ (დემის ხამლოვის)? ესთქვათ, სვანი გადაშენდა, იმისი ქონება ფასით თუ ნათესობით სხვის ხელში გადაეიდა. მთელი სოფელი, საზოგადოება თვალ-ყურს ადევნებს, რომ პატრონის ენლანდელმა პატრონმა გადაშენებულ

*) იხ. „ივერია“ № 116.

ხუროთ-მოძღვრებმა მთაწმიდაში-კი არ ამოიხეხდეს, მაშინ როდესაც მთა-წმინდაში უფრო ბევრი სახლი დაზიანდა და ისეთს მდგომარეობაშია, რომ შიგ მდგურს არ დაედგომება. ასეთი სახლები ბევრია განსაკუთრებით პირველსა და მეორე ხეეის ქუჩაზე.

*** დაიბეჭდა და ისყიდება წიგნის მაღაზიებში ახალი ქართველი წიგნი „მარინე“, მოთხრობა ჩერნისა, გადმოკეთებული ბ-ნ ე. გუნიას მიერ. ეს მოთხრობა პირველად ჟურნალ „ᲘᲕᲔᲠᲘᲐᲨᲘ“ იყო დაბეჭდილი 1885 წელს სათაურით „ᲬᲔᲠᲘᲜᲐ ᲜᲔᲚᲔᲢᲠᲘᲜᲐ“ და ეხლა ცალკე წიგნად გამოვიდა. მოთხრობის შინაარსი ამ საუკუნეს დამდეგი ცხოვრებაა საქართველოსი. მოთხრობის გმირია ერეკლეს ძე, ბატონიშვილი ალექსანდრე და კნეინა მარინე.

*** 4 ᲘᲕᲜᲘᲡ გაუთავდათ ეგზამენები ტფილისის საეპარქიო სასწავლებლის შეგირდს ქალებს და ხუთშაბათს მოსწავლენი დათხოვნილ იქმნენ საზაფხულოდ.

*** მთაწმინდაში ძალიან უჩიოიან მაწანწალა ძაღლების სიმრავლეს. სულის დგმა არ არის ამ ძაღლებისაგან, რომელნიც ხროვა-ხროვად დაძრწიან და დაწანწალებენ ქუჩა-ქუჩაო. შარშან ამ დროსაც რამდენიმე ყმაწვილი დაგლეჯეს ამ მაწანწალა ძაღლებმა. ყმაწვილების პატრონებს შინით ბავშვები გარეთ ვერ გამოუშვიათ, ძაღლებმა არ დაგეიგლეჯონო, და ამ პაპანაქება სიცხეში სახლში ჰყავთ გამომწყვეული.

*** სოფ. ალი: ჩვენში დიდ-ძალი შენობისა და საკირე ქვაა; კირიც ბევრი მზადდება და მიაქვთ ტფილისს, ბათუმსა და ახალციხეს. სამუშაოდ აქ მოდიან ბერძნები. ერთს ბერძენთაგანს ძალიან ძვირად დაუჯდა მუშაობა, სახელდობრ, თეოდორე კავშეს, რომლის შვილი აბრამი, 17—18 წლის ყმაწვილი-კაცი, მუშაობის დროს ქვეშ მოიტანა ქვისა და მიწის ზვავება და იქვე სული გაგდებინა. საცოდავი სანახავი იყო უბედური მსხველპლი, მაგრამ არა ნაკლებად გული დასწყვა მაყურებელთ საბრალო მამის ტირილმა და მოთქმამ.

*** ქ. ახალციხე: ამისთანა ნოტიო გაზაფხულს დიდი ხანია არ მოესწრებიენართო, ამბობენ ძველი კაცები. ᲘᲗᲘᲐᲜᲘ დღე უნდა იყოს, რომ წვიმა არ მოვიდეს. მაისში რამდენიმე კაცი იმსხვერპლა მეხმა და ამათ შორის ერთი იყო ტელეგრაფის მოხელე, ბ-ნი პოპლავსკი. ეს კაცი იყო დიდის ოჯახის პატრონი და ჯერ კიდევ ყმაწვილი-კაცი ამას გარდა ძალიან დაზიანდა კიდევ ოთხი ჯარისკაცი; ამბობენ, დამბლად ჩაკვეიდნენო.

დღეს, პირველს ივნისს, ძალიან ჩამოცხა, მერე საღილს შემდეგ ცა მოიქურუშა, ისტყდა საშინელი ᲬᲔᲥᲐ-ᲥᲣᲨᲘᲚᲘ და დასხა კოკის-პირული წვიმა. ამ თქვენის შემდეგ წყალი საშინლად ადიდდა და ფოცხოე-ჩამ (ახალციხეს ჩამოუდის მუაზედ) ჩამოატარა თორმეტი დამჩრეული ცხვარი, ერთი ძროხა და ერთიც კამეჩი. ახალციხელები ეცადნენ დამჩრეული საქონლის დაჭერას ტყვეის გულისათვის, მაგრამ გაონაურებულს წყალს ეელარ შეუბედეს.

*** ᲘᲕᲘᲗᲘᲐᲜᲘ: შემდეგ უკანასკნელის ომიანობისა, როგორც უკვე ᲔᲪᲝᲜᲘᲜᲔᲑᲐᲗ მკითხველებს, მთელის ახალციხისა და ახალქალაქის მაზრებში დაიბუდა სახადმა და ყოველს გაზაფხულს თავს იჩენს ხოლმე. წელსაც აპრილის დამდეგშიე გახშირდა სახადი და არა ერთი და ორი სული იმსხვერპლა ქალაქსა და სოფელში, მაგრამ მაინც და მაინც ვერ გაძლიერდა, ალბად წვიმებისა და სიცივეების გამო. სხვათა შორის აი რას მოგვითხრობენ ახალციხელები იმაზედ, თუ როგორ გავრცელდა პირველად სახადი: აქაურს ეკვრებს ომიანობის დროს იაფ ფასად ეყიდნათ ჯარისკაცების ფარაჯები, რომლებიც სახადიანებისა გამომდგარიყო. ეს ფარაჯები, რადგანაც იაფად იყიდებოდა, ძალიან მალე გაესაღებინათ ბოგანს ხალხზე და ამ რიგად იაფად ნაშიერ ფარაჯასთან ძნელად მოსაშორებელი სტუმარიც მიჰგვარეს ხალხს. ამ სტუმარს ნიადაგიც კარგი დაჰხვდა, ნამეტნავად ქალაქში, რომელაც ისე ბინძურად ინახავენ, რომ კაცს უკვირს: რატომ სახადი-კი არა, ხოლერაც არ დაატყდებათ აქაურებს თავზედაო.

*** ᲘᲥᲔᲓᲐᲛᲔᲯ: ამ დღეებში აქაური სცენის მოყვარენი აპირებენ ბ-ნის აკაკის „ᲙᲘᲜᲒᲢᲝᲡ“ წარმოდგენას ახალციხის დედათა სკოლის სახარგებლოდ. დაბეჯითებით შესაძლოა ითქვას, რომ ამ სკოლის საქმე კარგად წავა, რადგანაც სახსარი თან-და-თან ემატება. სკოლას ქალაქიდგან ეძლევა წელიწადში 300 მ. ამ ხანად ორმოც-და-ათ წლიური წევრამდე ჰყავს და თითო წევრის გადასახადი ხუთი მანეთია; გარდა ამისა, წარმოდგენაც აძლევს ცოტაოდენს საშუალებას. ამ სკოლის გამგეს ქ-ნს ა. ბ. მუსხელოვიესას იმედი აქვს, რომ მოსწავლეთა რიცხვი მერმისისათვის გაცილებით იმატებს. როგორც აქ ამბობენ, წინანდელს გამგეებელს ამ სკოლისსა, ბ-ნს ს—ს, ხსენებულის სკოლის სახარგებლოდ შეუკრებია ტფილისში ცოტაოდენი ფული. ეს ამბავი მით უფრო დასაჯერებელია, რომ ბ-ნი ს—ი წინადაც ასე იქცეოდა ხოლმე.

*** „ᲤᲘᲖᲘᲙᲘᲡᲐ და ქიმიის ᲟᲣᲠᲜᲐᲚᲘᲡ“ უკანასკნელს წიგნში დაბეჭდილია ერცელი ბიოგრაფია უკვე გარდაცვალებულის ცნობილის მეცნიერისა, ქიმიის პროფესორის ა. პ. ბოროდინისა, რომელიც აგრეთვე შესანიშნავი მემუსიკე იყო. განსვენებული პროფესორი იმერეთის თაეადის გვარის შთამომავლობისა ყოფილა. განსვენებულის ძმა ბოტანიკის პროფესორია.

*** ᲔᲚᲔᲮᲘᲜᲔᲑᲘᲓᲐᲜ გაზეთ „ტფილისის ᲤᲣᲠᲪᲔᲚᲘ“ სწერენ შემდეგს: 27-მაისიდამ მოყოლებული, მდ. მტკვარმა ძალიან მოიმატა. წყალმა დაჰკარა მდაბლობი ნაპირები მდინარისა, შემდეგ 28 მაისს წყალმავე ქვეშ მოიქცია რკინის გზის ლიანდაგი და დაანგრია ერთი პატარა ქარვასლა. წყალი თანდა-თან მატულობდა... რკინის გზის ოსტატმა რკინის გზისა და სადგურის გადასარჩენად გახსნა არხები და წყალი ჩამოუშვა ᲔᲚᲔᲮᲘᲡ ბაზრის მოედანში, სადაც ფოსტის სადგურია და რამდენიმე ქარვასლა და სახლი. 29 მაისს, დილის ექვსს საათზე, წყალმა სულ ერთიანად დაჰკარა მოედანი და ორის საათის განმავლობაში ყველა ქარვასლები, დუქნები და სახლები წყლით აივსო. მცხოვრებლები აპირებდნენ თაეიანთის ᲥᲝᲜᲔᲑᲘᲡ გადარჩენას, მაგრამ რაღა საქონლის დარდი ჰქონდათ, როცა სიცოცხლე ბეწვზედ ეკიდა. ხალხი შეეკრიბა რკინის გზის სადგურზე და აყურებდა თაეიანთის სახლებისა და ᲥᲝᲜᲔᲑᲘᲡ დაღუპვასა. დიდი ქარვასლა იუზაშოვისა თითქმის სრულიად დაანგრია წყალმა; მელიქ-ფოტაეიის ქარვასლა-კი საქონლითურთ წყალმა სრულიად წაღლეკა. ნაეთის რეზერვეუარი, რომელშიაც 1600 ფუთი ნაეთი იყო, გასკდა. ერთის სიტყეით, საშინელი უბედურება ეწვია ᲔᲚᲔᲮᲘᲡ. მცხოვრებლები და მეშა ხალხი უსახლ-კარად და ულუკმა-პუროდ დარჩენენ... დაზიანებულებმა საჩივარი შეიტანეს და ამ უბედურებას აბრალებენ რკინის გზის ოსტატს. როგორც ამბობენ, წყალმა რამდენიმე კაცი იმსხვერპლაო.

დაბა ᲩᲝᲤᲔᲚᲘ

(მოწერილი ამბები)

ᲡᲝᲤ. ᲮᲐᲨᲛᲘ (ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ ᲮᲔᲝᲑᲐ). ᲔᲕᲠᲐᲤᲘᲠᲘ მაისი დაუდგა საზოგადოდ ჩვენს ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ ᲮᲔᲝᲑᲘᲡ და კერძოდ სოფ. ᲮᲐᲨᲛᲘᲡ. იმ დროს, როდესაც ᲔᲕᲠᲓᲝᲑᲘᲡ თითეს კლდე-ᲩᲠᲔᲚ-კი კეკლუცობს აქა-იქ გაფანტულის სიმწვანით და ყეაელებით, ჩვენი ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ მიდამონი წარიყუდნენ, დაღრეჩილნი და ᲮᲐᲨᲛᲘᲗᲐᲠᲘᲜᲐ სანახავნი არიან; იქ, სადაც აპრილში ᲔᲔᲜᲐᲮᲘ, ᲧᲜᲐ, სიმინდი, ᲭᲐᲚᲐ და მინდორი ახლად შეფურჩქნილნი იყვნენ, ეხლა შაეი ლოდები და ქეშა-ლა ჭარია. ყველა ამ უბედურების მიზეზი ჩვენი აე-ზნედ მშფოთარე მდინარე ᲘᲕᲘᲠᲘᲐ არის.

დადგა მაისი და დაიწყო გამუდმებული წვიმა. შუა - ღამისს გულის ძილს გეიფრთხობდა ბაგური და შრიალი მსხეილისა და ხშირის წვიმისაგან და მოგდებულ ნიადერებისაგან. ეს ნიადერები უერთდებიან ერთმანეთს და მირბიან მდინარე ᲘᲕᲘᲠᲘᲡᲗᲐᲜ. მდინარე ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ ᲮᲐᲨᲛᲘᲡ თავში, ᲩᲝᲚᲝᲧᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡ მიჯნამდე ეიწროთ ტინებიან მთებს შუა მოდის. იქ, სადაც ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ ᲮᲐᲨᲛᲘᲡ ეკე და განიერს ᲭᲐᲚᲐᲖᲔᲓ იშლება ტინიან მთასთან, ჩრდილოეთიდგან სამხრეთისაკენ მიმეაალს ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ ᲭᲔᲓᲔᲑᲐ აღმოსაელეთიდგან დასაელეთისაკენ მიმეაელი ლაფუანეეი, „ᲘᲔᲠᲘᲘᲡ“ მედღიურისაგან ტალახ-წყალად მონათლული. ეს ლაფუან-ხეეი მაშინ მოეარდება ხოლმე, როცა ციეს გომბორის მთაზე დიდი წვიმა მოეა, ჩამორეცხაეს ნაცრის მგზაესს მთეს და მაწონაზე ბეერად სქელი, დოსეეთ თეთრი ლაფ-წყალი მოჰგორაეს და თან მოაგორაეს ქვებისა და ლაფისაგან შემდგარს გუნდებს, დიდრონ ტინებს. ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ შესართავამდე დღმართზე დაქანებეული მოდის; ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ შესართავთან ᲮᲐᲨᲛᲘᲡ ეკეე ᲭᲐᲚᲐᲨᲘ იშლება და ᲘᲝᲠᲘᲡ დასაელეთისკენ, სოფ. უჯარმისკენ აბრუნებს. ლაფუან-ხეეის მარჯეენა ნაპირს ᲘᲝᲠᲘᲡ ᲪᲝᲢᲐ ათხელებს და მიდის დასაელეთისკენ, სოფ. უჯარმისაკენ, და მარცხენა ნაპირი, ღორღით აესილი, კეთდება ბუჯაედ და ᲮᲐᲨᲛᲘᲡ დარაჯად. ᲮᲐᲨᲛᲘᲡ ამაზედ მეტი სხეა ბურჯები არა აქეს და არც ნ. ᲩᲝᲚᲝᲧᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡ გაუკეთებია, როგორც „ᲘᲔᲠᲘᲘᲡ“ მედღიურე ამბობს. წარსულის საუკუნის დამდეგს ნ. ᲩᲝᲚᲝᲧᲐᲨᲕᲘᲚᲘᲡ მამას გაუკეთებია „ᲘᲔᲠᲘᲘᲡᲨᲘ“ მოხსენებული ბურჯები და დიდი ხანია იმათ ჩაილულის წყალი დაულეეიათ. თუმც მედღიურე ამბობს, ტალახ-წყალი მოეარდა და იმან წალეკა ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ მიდამონიო, მაგრამ, ჩვენდა საბრალოდ, წელს „ტალახ-წყალი“, ღაფუან-ხეეი არ მოეარდნილა. იმ მხარეს წელს დიდი წვიმა არა ყოფილა, ამ ერთად-ერთს იმედს ᲮᲐᲨᲛᲔᲚᲘᲡ დედენმილეები შეჰყურებენ.

რაც შეეხება ᲘᲕᲘᲠᲘᲡᲐᲒᲐᲜ მიცემულს ზარალს, უნდა მოგახსენოთ, რომ ეისაც ᲘᲕᲘᲠᲘᲡ ᲜᲐᲞᲘᲠᲘᲗᲐᲜ ᲰᲭᲘᲠᲓᲐ რამე, სულ ყეელანი დაეზიანა; რასაკე�ელია, ნათლის-მცემლის მონასტრის ზარაცა, მხოლოდ ისე-კი არა, როგორც ახალს ამბავში მოხსენებული იყო. ეაშლი და მსხალი სულაც არა მდგარა იმ ადგილზედ, რომელიც წალეკეს; ას წლოვანი-კი არა, ორას წლოვანი კაკლები წეაქცია, მხოლოდ სალანინსკენ-კი არ გაუქცეია, არამედ ადგილობრივ აწყვია. ᲘᲝᲠᲘᲡ რომ ის აესრულებინა, რაც ᲮᲐᲨᲛᲘᲓᲒᲐᲜ თქეენთეის უცნობებიათ, ჩვენ-ჩვენი ნატერა შეგვესრულდებოდა: ეს უზარმაზარი კაკლები რომ ᲘᲝᲠᲘᲡ ᲮᲘᲓᲗᲐᲜ ᲩᲐᲔᲢᲐᲜᲐ, რომელიც სალინაზედ ბევრად ზეეით არის, ფშაველებისათეის გაკეთებულ ხიდს დაეაქცეედა და იქნება ხიდი მაკაცებისათეის ცალკე და დედაკაცებისათეის ცალკე. ამ დროს ჯალაბი ამ ადგილას შორდება, სკამ-ტაბაკების უკან მოშორებით დგება, დამზადებულს სუფრას დროებით მიცალებულ სულებს უთმობს, რომელნიც ამ დროს უხილაედ შემოდიან სახლში და უსხდებიან ᲮᲝᲠᲐᲒᲔᲣᲚᲝᲗᲐᲡ. ოჯახის უფროსი სხეაზე უფრო ახლოდგას საკურთხს სუფრასთან, ქუდ - მოხდილი, ჩემის ᲮᲗᲘᲠ ᲩᲐᲛᲘᲡᲗᲔᲚᲘᲡ სახელებს ოჯახის ძეელისა და ახალის მიცალებულებისას და თეითოეულად შენდობას უთეალის. ამასეე სხალინ თავის გულში, ᲮᲗᲘᲠ ᲐᲛᲘᲣᲪᲔᲑᲚᲘᲡ ოჯახის დანარჩენნი წეერნიეა. ამ დროს დიდი სიჩუმე სუფეეს ოჯახში, რადგან ᲮᲐᲮᲘᲠᲝᲑᲐ ᲮᲣᲚᲘᲡᲔᲑᲐ სწყინთ. ოჯახის უფროსი თაეისს განაგრძობს. იმან ჩამოთეალა ყე�ეას მიცალებულები, ეინც-კი ახსოდდა, მაგრამ ის ᲩᲐᲮᲣᲭᲠᲝᲑᲡ, რომ ყეელა ძეელები ახლა არ გაახსენდება და შეიძლება გულმაეიწყრობით ახალიც ეინმე გამორჩეს. ამისათეის იგი უმატებს: „რომელ

ოჯახის მიცალებულთა არაფერი საკურთხი არ დააკლოს, თორემ სოფელი ჩაერეეა ამ საქმეში და ძალა-უნებურად გაკეთებინებს შესაფერს საკურთხს ამოწყეტილის ოჯახის ქონების ახალს პატრონს. ამას სჩაეის სოფელი ისეე იმისთეის, რომ გაგაერებული მიცალებული იმის ადგილ-მამულის არა პატეიის-მცემელს მეკონეს დასჯის და შეიძლება ამ დასჯამ სოფელსაც აენოს რამეო.

როდესაც პარტახი სოფელს რჩება, მაშინ ყოველი მოსახლე ეალდებულია თავის მიცალებულებთან გაუკეთოს იმას საკურთხი. ერთის სიტყეით, ᲪᲝᲪᲮᲚᲔᲑᲘᲡᲐ და მიცალებულებს შუა დადებულია შეუშლელი პირობა, რომლის ასრულებას მიცალებული არა თუ თხოულობს, ბრძანებს კიდეეც. თუმცა მიცალებულს სრული ნება აქეს უბრძანოს ᲪᲝᲪᲮᲚᲔᲑᲘᲡ, მაგრამ ᲪᲘᲠᲘᲡᲣᲤᲐᲚᲘ საქმეს აქამდი არასოდეს არ მიიყეანს. არ მიიყეანს ᲜᲘᲛᲝᲗᲘᲡ-ᲠᲝᲛᲐ, სეანის რწმენებით, იმისი ᲜᲘᲪᲔᲓᲘᲡ-ᲪᲘᲪᲮᲚᲘᲡ, ბედი და უბედობა თავის მიცალებულთა ხელშია. ამ შემთხეეევაში სეანს თეით ღმერთისა ისე არ ეშინიან, როგორადაც თავის მიცალებულებისა. უბედურია ის მიცალებული, რომელსაც ამ სოფლად შემკეიდრე-მონათესაეე და ქონება არ დარჩენია. ᲪᲘᲪᲮᲚᲘᲡ ᲘᲛᲘᲡი ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲐ უნეგეშია, შეწუხებულია. იმას ერთი ნუგეში-ღა დარჩენია: შეიძლება შემწე-შემბრალე ეინმე გამოეჩნდეს და ᲮᲐᲜ-და-ᲮᲐᲜ თავისის საკურთხიდამ მცირედენი რამ უზიაროს უპატრონო სულსა. ეს სურათი ᲪᲘᲪᲮᲚᲘᲡ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲘᲡᲐ ძლიერ სტანჯაეს უთეის-ტომო სეანს და ამის გამო ამ სოფლად ძლიერ სწეხს, თუ იმას შემკეიდრე-ნათესაობა არ დარჩა და ამასთანაე თავისი ქონებაც სიცოცხლეშიე გაფლანგა. შემკეიდრედ საკეთრივ საჭიროა ეაჟეშეილი. ქალიშეილი ამ შემთხეეევაში მაგიერობას ვერ გასწეეს. მართალია, ქალიშეილიც თავისის ᲥᲗᲘᲡ ოჯახში დროგამოშეებით მოიხსენიებს თავისსუძეოდ გარდაშენებულს შშობელთ და თეით იმისი ᲥᲗᲐᲠᲘ საჭიროა დროს არ დაიეიწყებს სიდედრ-სიმამრის სულებს, მაგრამ მოიხსენიებს ᲑᲝᲚᲝᲚᲘ, როდესაც თავისის ოჯახის მიცალებულთა ხსენებას გაათაეებს და მაშინაც აცრუებულად: „თუ რამე გემეტებოდეთ (ეუნებება თავისს მიცალებულებს), ჩემს სიდედრ - სიმამრსაც უზიარეთ რამე თქეენის საკურთხიდამ; ეს თქეენთეინაც სამადლო იქნება (მადილ ჯერის) და არც ჩემზე იქმნებიან გულ-ნაკლულნო“, ხოლო ამ ᲔᲒᲔᲠᲘ მოხსენებაც საკმარისი არ არის თავ-მოყეარე სეანის სულისათეის. უმემკეიდრო სეანი სიცოცხლეშიე სცდილობს, რაკი შეიძლება, მეტი საკურთხი გაიკეთოს და ეს მაინც გაიყოლიოს (ალა ეში ამყა) საიქიოს, რომ ამ სიკეიდლის შემდეგ სულ უარარაოდ არ დარჩეს.

როგორც ᲮᲐᲮᲚᲘᲡᲔᲑᲐ, „ᲚᲘᲤᲐᲜᲔᲚᲘ“-ში სეანს ფაქიზადა აქეს შენახული თავისი სახლი. საღილ-ეახშმად ამზადებს კარეს საკმელ-სასმელს, სანამ ჯალაბი ᲭᲐᲛᲐᲓ დასხდებოდეს, სდგამს ტაბაკებს კერის ირგელიე, სადაც სეანის ოჯახი ᲭᲘᲡ ᲮᲝᲚᲝᲚᲘ ᲭᲐᲛᲘᲡ დროს. ტაბაკებს ᲮᲐᲛᲔᲑᲘᲗ აქეთ მოდგმული უკანიდგან; ტაბაკებზე აწყეია სხეა-დასხეა ᲮᲝᲠᲐᲒᲔᲣᲚᲝᲑᲐ, ᲮᲝᲠᲐᲒᲔᲣᲚᲝᲑᲐᲖᲔ ანთებენ წმ. ᲡᲐᲜᲗᲚᲘᲡ ᲩᲘᲠᲘᲗᲔᲑᲘ; ᲮᲝᲠᲐᲒᲔᲣᲚᲝᲑᲐᲡᲐᲒᲝ გადაყრიან უთოოთ მარილს *).

თუ რა და რა ᲮᲝᲠᲐᲒᲘ და რა ფორმის პურებია ამ დროს ტაბაკებზე საკურთხად დამზადებული, არც ამაზე და არც ზოგიერთ სხეა წეერილმან ცერემონიებზე აქ სიტყეას აღარ გავაგრძელებთ, რადგან ესენი აეწერეთ 1883 წ. გაზ. „ᲨᲝᲠᲛᲐᲨᲘ“. საღილ-ეახშმის წინად ᲮᲝᲠᲐᲒᲔᲣᲚᲝᲑᲘᲗ სავსე ტაბაკები დადგმულია მიცალებულე მა-

*) სეანების აზრით, მარილი მიუცილებელი საჭიროებაა აგრეეე მსხვერპლის შეწირვის დროსაც; მარილს უთოდ გიერეეენ ᲭᲘᲗᲔᲚᲨᲘ, რომელადაც ღეთის შესაწირავი, შესალეცავი ᲭᲘᲠᲘ (ლვიზირ) უნდა გამოცდეს. ეს უკანასკნელი გასაოცრად ᲰᲒᲐᲒᲓ ᲫᲕᲔᲚᲘᲡ რომაელებისაგან ამბავ აზრით და ᲫᲜᲘᲨᲕᲜᲔᲚᲝᲑᲘᲗ მარილის ᲮᲛᲐᲠᲔᲑᲐᲡ. აი რასა სწერს ერთიმეკვლევარი რომაელების ძველის ყოფა-ცხოვრებისა: соль употреблялась римлянами не только для приправы пищи, но имѣла священное значеніе, смѣшиваясь съ мукою въ жертвоприношеніяхъ (mola salsa).

Მ. ᲡᲒᲕᲘᲜ

შინ იქ გაეკეთებინათ, სადაც უფრო სჯერია. მონასტრის ზეარს მოჰგლეჯა ერთის დღიურის ტოლი ეაზიანი და ერთის დღიურის ტოლაც შემოღობილი რიყე, სიმინდად მოხნული. შემდეგში რამდენს წაიღებს, მაგისს ეერას ეიტყვიეთ, რადგან ეხლა წყალი ზედ მიდის. ხაშმისა წალეკა ათას ოთხას დღიურამდე საძოვარი ჰალა, წაიღო ორმოც დღიურამდე სიმინდი და ათ დღიურამდე ეაზიან - ხეხილიანი ენანები ჩოლაყაშვილისა. წისქვილის არხის სათავე მოჰკლიჯა, წისქვილის ქვემოთ ახლად გაჭრილი არხი გაავსო და ოც დღიურამდინ სიმინდი წალეკა. გერმანელებისა ოცდა-ათ დღიურამდე ყანა, სიმინდი და კარტოფილი წალეკა, სართისჰალელებისა—ორი წისქვილი დააზიანა, წალეკა ენანახები და სიმინდები, რამდენი, სწორეთ არ ეიცით, მაგრამ მცირე-კი არ არის სართისჰალის ზარალიცა; პატარძეულელებისა ერთი წისქვილი დაეზიანა და ორმოც დღიურამდე სიმინდი წალეკა; გიორგიწმინდელებისა და გარესჯელებისა ექვსს დღიურამდინ ყანა და სიმინდი წაილო. 24 მაისს ხაშმის პირდაპირ იორი ერთის ეერსის სიგანეთ მოდიოდა და ალაგ-ალაგ ისეთს ზეირთებს ისროდა, თითქო აქლემები დადიანო.

ლაფაინ-ხეველი

საისტორიო შენიშვნა.

გლოვის წესი

საქართველოში.

1644 წელს სპქრთველოს მეფედ თეიმურაზ I-ის მაგიერ შჯ-სეფად დანიშნს ხოსრო-მირზა (რისტომ*). იგი მჯდომარეობდა ოდა და ცოლად შეართო ბაბაშეიალის გორჯასპის ასული ქეთევან. ეს რომ მოკვდა, დაუშეკობრდ დადიანს და ამისი და, გურიელის ქმრივი მარიამი, შეართო. ამ მარიამს პირველის ქმრისგან ჭყონდა ეკეა ოტია, რომელსაც უშეკოდ რისტომი შეიყვან ჭზრდადა. ოტიამ შეართო ზაალ ერისთოვის ასული.

ჯერ ისევ ჭაბეკი იყო ოტია, რომ ავად ეახდა და ქალქ ეორს მიეცალა. შეიქმნა ამისთვის დიდი ეგოეკა და ტირადი. ზართი ტირადი და ეგოეკა ეგეგრილდა თორმეტს დღეს. ეშინარეს

*) რისტომი აღესრულა 1668 წელს.

ეოეკისა მიუსამმარეს და მიუტირეს დედოფალს,—სახე დასეულს, თმა დაეგლეკილს, ეეკენა შეშლილს, ტანისასმაა სასსლითა ეასერილს, მიწაზედ მჯდომს, ღონე-ამედ დაკარგულს, მერე ეამელეს მეფეს და ეჩირისეფალთ: თავეკდასხსენარო, მსასურთა და მოსალეთა. შემდეგ დაატარებდენ თეთო მცხეთარს, რომელსაც ეარდასბურავს ეარდაფენდან; ამის უკან იარაღსა და მორთულობასა, ტანისამოსსა, მერესა, ეეგრეკეანსა და ეკიდასა, ხმალსა და ხსეკასა, მეზარაღსა და ეკაკეასა, სეფ-ნეკეასა, ცხენსა და ამის შეკაზმულობასა. ეოველს ნიშანს ცალკე-ცალკე მიუტირებდან და ერთს ეეფიეაესაც არ ეთაუკეებადა ეს ეგოეკა.

ოტიას დატირებისათვის მეფე რისტომმა ბრძანა: „ეეთაც ეგზაედ მიმავალთა, ისრეკე ტირიდნი ერთმანეერთს მოაკეკენონო“. ამიტომაც „დიდითი შაადეკმდისინ იტირებდენ და სამსრობადამ ეგზის ჩასეკდმდის ეამოიტირებდენ“. მაგრამაო, დასეკნეს მატანე, ბეერს რიკი და ნობათი არ ერეო. ამ ეგზი მეფემ ეანკარეკულებს მოასდანა, რომ ეინც აქ ეარ მოასწრო ტირიდი, „ეზაზედ მოეეტირონს, ან ცხეთას იტირონო“.

მეკვლარს თავს ეადენენ: ეთალეკეზა, ეპანეკეზაზნა, ბეერნა და მეკვლელნი, რომელნიც სასარეკას ჭეითხულობდენენ. ბატონს დედოფალს თავს ეადენენ მინარაზნი, ჩოხოსანნი და ამ სოფლითი ეანდეომილნი, ღეთის მონებაზედ მოწონებულნი დედანი და ქალწულნი ტრაფილის ფრქეკეთ სასარეკას და დაეთინს ჭეითხულობდენ. ეოველ ნიშანზედ ორმოცი ბერი და მეკვლელი იდეკ და სასარეკასა და დაეთინს ჭეითხულობდა.

ამას ეარდა რეკასა მეორმოცე დაეეენენენ. ქორეოველნი ძაძითა და ზეათ შეიმოსენენ, ფასტანეკენ დაეწეკეენენ, ეეთაც ეუბანი, და ბატონი დედოფალი, ეეთაც მეკვლარი, მეს შიგ მიიდეკ და ზედ ზეკი ზეკარი ეარდაბურეს; ამ ეუბაის ქეეშ თავადნი, მთინი ძმანი და შეიღები შეუსსდენენ; აგრეოვე მცხეთარს ბერეფსი ოქროქსოეიდები ეარდაბურეს და ასალეკზედ თავადის შეიღები საკეცეს შეუსსდენენ. საქართველოს ჯარები, ეეთაც დროშები, წინ წაიმძღვარეს და ამ სახით მცხეთას მიეიდენენ და ოტია დაიდეს ტაძარში.

ჭეტე დიდი ეგოეკა ი

დეპეშა

4 ივნისი

პეტერბურგი. დღეს წაიდა ბერლინში დიდი მთავარი ელადიმერ ალექსანდრეს ძე.

იმპერატორის ფრიდრიხის დასაფლავების დღეს ბერლინისა და პეტერბურგის ბირჟები დაკეტილი იქმნება.

ბერლინი. გამოცხადებულია იმპერატორის ვილჰელმ II-ის ბრძანება ჯარებისადმი. იმპერატორი თავიის ბძანებაში იხსენიებს რა ჯარების ერთგულებას ხელმწიფისადმი, ამბობს, რომ მე ვიხელმძღვანელებ ჩემის ღირს-შესანიშნაოის პაპისა და ძეიერფასის მამის მაგალითითაო. ბძანებაშიე ამბობს იმპერატორი: „ამ სახით მე და ჯარი ერთმანეთს ეეკუთვნით, ერთმანეთისათვის ეშიბილეართ, ყოველთვის—ჟამსა მშვიდობისასა და ომიანობისასაც ჩვენ ერთად ვიქნებით“. ფლოტისადმი ბძანებაში იმპერატორი აცხადებს: „ფლოტმაუწყის, რომ მე დიდად მოხარული ვარ, რაკი ეეკუთვნი ფლოტსა; გარდა ამისა, მე სიყრმითვე ჩემის ძმის პრინც ჰენრიხის დაგეარად ვარნობ ფლოტისადმი ძლიერს სიყვარულს!“

დღეს დილით შეუდგენენ ბერლინის ჯარების დაფიცებას. დილის ცხრა საათიდგან ჯარები გროვდებიან იმპერატორის სასახლის წინ თავ-თავიანთ დროშის მისაღებად.

5 ივნისი

პეტერბურგი. ხელმწიფე იმპერატორმა კეთილ-ინება და ბრძანა, რომ სასახლემ ოთხის კვირის განმავლობაში იმყოფიაროს იმპერატორ ფრიდრიხის გარდაცვალება.

მისი უსამღვდელოესობა ელადიმერი კალუგიდგან გადაყვანილ იქმნა პერმის კათედრაზე; მისი უსამღვდელოესობა სტავროპოლისა ანასტასი დანიშნა კალუგის ეპისკოპოსად. ნოგოროდის ანტონის მონასტრის წინამძღვარი ელადიმერი დანიშნა სტავროპოლის ეპისკოპოსად.

იმ წერილის გამო, რომელიც დაბეჭდილი იყო „კელნის გაზეთში“ ახალის იმპერატორის გამოსაცხადებელ მანიფესტის შესახებ, გაზეთი «Journal de St.-Pétersbourg»-იამბობს: ეეჭვეველია, რომ გარეშე პოლიტიკა გერმანიისა იგივე იქნება, როგორიც იყო ვილჰელმ I-ისა და ფრიდრიხ III-ს დროს. იმედიაო, ამბობს გაზეთი, რომ ღირს შესანიშნაეი სიტყვა, რომელიც წარმოსთქვა ვილჰელმმა სიკედილის ჟამს, ახალის იმპერატორისათვის ანდერძი და საბუთია, რომლითაც უნდა იხელმძღვანელოს რუსეთის მიმართ. საბუთი გვაქვს ეიფიქროთ, რომ გერმანიისა და რუსეთის განწყობილებას დღეის იქით კიდეე უფრო განაკარგებს და დაამკვიდრებს ის თანაგრძნობა, რომელიც მთელმა რუსეთმა გამოუცხადა გერმანიას უკანასკნელი განსაცდელთა გამო.

ბერლინი. იმპერატორის ფრიდრიხის გვამი განაკრეს და აღმოჩნდა, რომ განსვენებულს კუ ჰქონია.

ვენა. სტამბოლიდგან იწერებიან, რომ წარსულს ორშაბათს, როცა სულთანი მეჩითში მიდიოდა ბაირამის დღესასწაულის გამო, არაბის პოლკის ჯარის კაცმა შეურაცხყოფა მიაყენა ალბანის პოლკის ჯარის-კაცს. მეორე დღეს მთელი ალბანელი პოლკი გამოვიდა ყაზარმიდგან და წაეიდა არაბის პოლკის ყაზარმისაკენ. მიეიდა თუ არა, ალბანიის პოლკმა თოფის სროლა დაიწყო; არაბებმაც თოფითეე უპასუხეს. მოკლულია ექვსი კაცი და დაჭრილია ოც-და-ათი. ამ დროს სხვა პოლკებიც მოვიდნენ და ბრძოლა მოუსეს. ალბანიის პოლკს თოფ-იარაღი აჰყარეს და სასჯელიც მოელის. ამ პოლკის უფროსი ოზმაილ-ფაშა ჩასეეს გემში და გაგზავნეს სტამბოლიდგან. ფეკან-ოზმაილაკ-ფაშა, ბალზის-კიოსკის უფროსი სამსახურიდგან გადაყენეს.

6 ივნისი

პეტერბურგი. «Нов. Вр.» იუწყება, რომ სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროს დამტკიცა თხოვნა სამხრეთ მთის მრეწველთა უკანასკნელის შეკრებილების წარმომადგენლებისაო. თხოვნა მათი ის იყო, რომ დაარსდეს ქვა-ნახშირის მადნების მუშებისათვის დამხმარებელი კასსა. ამ კასის თანხა უნდა შესდგეს თვით მუშების მონაწილეობით, რაისათვისაც გამოერიცხებათ ჯამაგირიდამ მანათზე ერთი ან ორი კაპიკი. მონაწილეობა უნდა მიიღონ კიდეეე თვით მთის მრეწველთაც, რომელთაც უნდა შეიტანონ ერთი მესამედი იმისი, რასაც ყველი მუშები შეიტანენ.

ბერლინი. დიდი მთავარი ელადიმერ ალექსანდრეს ძე მოვიდა აქ საღამოს 9 საათზე.

გაზეთები ამბობენ, რომ მკურნალმა მაკენზიმ იმპერატორის ვილჰელმ II ბძანებით შეადგინა მოხსენება იმპერატორის ფრიდრიხის ავადმყოფობის შესახებაო. ამ მოხსენებაში ნათქვამია, რომ იმპერატორის ავადმყოფობის შესახებ ეხლა ეკეი შეუძლებელიაო: იმპერატორს ფრიდრიხს კუ ჰქონდა ყელში, მაგრამ ამ ავადმყოფობის გამოკურნებას ხელს უშლიდა ის გარემოება, რომ დასაწყისითეე ყანურატოს კაკნატელაში გაჩენილა ავადმყოფობა. ამ მიზეზით ავადმყოფობა რთული შეიქმნა და მისი გამოკურნება და გაგებაც ძალიან გაძნელდა.

პარიეი. დღეს შარანტიის დეპარტამენტში იყო არჩეევნები დეპუტატებისა. ბონაპარტელს უელიბერს 31,090 ხმა ერგო, რესპუბლიკელს ეელეს 23,989 და ბულანჟეს მოპმარე კანდიდატს დერეულედს 20,656. კიდეე ხელ-მეორედ იქნება კენჭისყრა.

ᲕᲔᲢᲔᲠᲑᲣᲠᲒᲘᲡ ᲑᲘᲠᲟᲐ, 3 ᲘᲕᲜᲘᲡᲘ

	მოდგომელი ფასი.		გამოდგომელი ფასი.		ᲛᲐᲜᲐᲗᲘᲡ ᲤᲐᲡᲘ.	
	მან.	კ.	მან.	კ.	მან.	კ.
ხუთ-მანათიანი ოქრო	—	„	—	„	9	08
ტამოჟნის კუპონები	—	„	—	„	182½	
მანათიანი გერცლნის ფული	—	„	—	„	1	39
5% პირველის შინაგანის სესხის მომგები ბილეთი	—	„	—	„	273¾	
—მეორისა	—	„	—	„	243¾	
გირაგნობის ფურცელნი ტფილისის ბანკისა	—	„	—	„	—	„
ქუთაისის ბანკისა	—	„	—	„	—	„
ტფილისის საერთო-ერთო ნდობის საზოგადოებისა	—	„	—	„	—	„

ᲡᲐᲙᲐᲚᲔᲜᲓᲐᲠᲘ ᲪᲘᲠᲝᲒᲐᲜᲘ

ქრისტეს აქეთ ჩვᲙᲐ(1888)წელიწადია. ქვეყნის შექმნიდამ 7396.

ძველი ინდიქტიონი მე-14, ამისი ქორონიკონი—უᲜ=480წელია. დაიწყო 1408 წ. და თავდება 1940 წ.

ახალი ინდიქტიონი მე-4, ამისი ქორონიკონი—ᲫᲐ=144 წელიწადია. დაიწყო 1844 წ. და თავდება 2376 წ.

1888 წლის ზედ-ნადენია—25.

თიბათვე 30 დღით არის.

7 დღე სამშაბათი. წმ. გვირიკესი და ვეედოტისა. კათოლ. რობერტისა. მესუელ. მე-10 რიცხვი თოვლის შვეველესი, 1305 წ. ჰიჯრისა.—ᲫᲣᲨᲐᲠᲘᲗᲘ შუა-დღე 12—1. ტფილისში მზე ამოდის 4—25, ჩადის 7—37. მოვარე 11 დღისაა.

8 დღე ოთხშაბათი. წმ. ეფრემისა და დოდოსი. კათოლ. ეპ. მედარდისა. მესუელ. მე-11 რიცხვი თოვლის შვეველესი, 1305 წ. ჰიჯრისა—ᲫᲣᲨᲐᲠᲘᲗᲘ შუა-დღე 12—1. ტფილისში მზე ამოდის 4—25, ჩადის 7—28. მოვარე 12 დღისაა.

ᲛᲘᲛᲝᲬᲔᲚᲝᲐ ᲪᲔᲪᲚᲘᲡ ᲒᲐᲛᲔᲒᲘᲡᲐ ᲨᲐᲡᲐ ᲖᲦᲕᲐᲖᲔ.

ბათუმიდამ გადის: ხუთშაბათობით საშუადღეეის 4 საათზედ მოელე გზით და ნოეოროსიისკსა და კერჩში შეაედის.

შაბათობით საღამოს 8 საათზე შორის გზით (ე�და ნაეთ-სადგურეაში შეაედის).

კვირაობით საღამოთა, სახღეარ გრეგ, სტამბოლიდგე მიდის.

ბათუმში მოდის ოდესიდან: სამშაბათობით შუა-ღამისეს შორის გზით.

შარასკევობით დიდით ოდესიდამ მოედეს გზით (კერჩსა და ნოეოროსიისკში შესვდეთ).

შაბათობით დიდით სამშოდიდამ.

ფოთიდამ ბათუმში მოდის: სამშაბათობით—იმის შემდეგ, როცა სოხუმიდამ მოდის ეკეი შორის გზით, ხუთშაბათობით—დიდის 9 საათზე და მეასწორეს მოედეს გზით მოსიაროდეე კვეკასიასა და ყირიმის კეკსა.

შაბათობით დიდის 9 საათზე და მეასწორეს შორის გზით მოსიაროდეე კვეკასია ყირიმისა და რუმეიდა-ანატოლიისკენ ეშმედეეს კეკეს.

ბათუმიდამ ფოთს მიდის შარასკევობითა და კვირაობით. რაკი ეკეი მოეა ფოთიდამ, ბათუმის სასეეტო გადასეეეეტს სოდმ, რადის ეწეა ეეან.

ამის გარდა ეოეეედ-კეირა ფოთში მოდიან ოდესიდამ და ყირიმ-კვეკასიასა ნეეთ-სადგურიდამ გადასეეეეტდეს ვადაზე გამეა.

კვირაობით, სოდმოზე, და სამშაბათს ბათუმისკენ მიდიან, რაკი თავის სექმეეს გასთეეეენ. მერე ბათუმიდა შარასკევობით მიდიან ყირიმ-კვეკასიასა ნეეთ სადგურებისკენ, სოდო თუ სეეეთ როა, ფოთშიაც შეაედიან ხოდმე.

რუსეთის სანეკოსნო სიზოგადოებას სასეეეტო ომოდეეს სასახლის ქეეზე, ხრეფრუისეეულს ქარვასლაში, №101.

ᲛᲘᲛᲝᲬᲔᲚᲝᲐ ᲠᲙᲘᲜᲘᲡ ᲒᲖᲘᲡ

ბათუმსა და ტფილისს შუა

სტანციები	მოდის საათი.	მოდის წამი.	გადის საათი.	გადის წამი.	სტანციები	მოდის საათი.	მოდის წამი.	გადის საათი.	გადის წამი.
	დ ი ლ ი თ					დ ი ლ ი თ			
ტფილისი	—	—	8	49	ბათუმი	—	—	8	4
აეკალა	9	9	9	11	ქობულეთი	8	54	8	57
მცხეთა	9	32	9	40	ნატანები	9	25	9	29
ქსანი	10	03	10	05	სუფსა	9	55	10	2
კასპი	10	33	10	36	ლანჩხუთი	10	35	10	39
გრაკალი	0	59	11	1	ნიგოეთი	10	51	10	53
ბორი	11	25	11	40	საკვეახო	11	14	11	16
ქარელი	12	08	12	11	სამტრედია	11	33	11	51
გომი	12	37	12	41	კოპიტნარი	12	13	12	16
ხაშური	11	02	1	17	რიონი	12	47	1	2
სურამი	1	29	1	32	აკვამეთი	1	15	1	18
ფონი	2	—	2	03	ყვირილა	1	58	2	10
ბეკეოუბანი	2	56	3	16	ძირულა	2	48	2	50
მარელისი	3	45	3	48	ბელაგორი	3	17	3	20
ბელაგორი	4	15	4	18	მარელისი	3	47	3	49
ძირულა	4	45	4	48	ბეკეოუბანი	4	18	4	37
ყვირილა	5	26	5	40	ფონი	5	30	5	34
აკვამეთი	6	14	6	16		ს ა ღ ა მ ო თ ი			
	ს ა ღ ა მ ო თ ი				სურამი	6	2	6	5
რიონი	6	29	6	44	ხაშური	6	17	6	32
კოპიტნარი	7	08	7	10	გომი	6	50	6	54
სამტრედია	7	29	7	49	ქარელი	7	16	7	19
საკვეახო	8	05	8	07	ბორი	7	44	7	54
ნიგოეთი	8	27	8	30	გრაკალი	8	15	8	17
ლანჩხუთი	8	42	8	46	კასპი	8	40	8	43
სუფსა	9	19	9	27	ქსანი	9	7	9	9
ნატანები	9	52	9	55	მცხეთა	9	28	9	34
ქობულეთი	10	22	10	25	აეკალა	9	52	9	54
ბათუმი	11	13	—	—	ტფილისი	10	15	10	46

ქუთაისიდამ გადის რიონს შუადღის 12 საათსა და 7 წამზედ და საღამოზედ 5 საათზედ და 50 წამზედ.

რიონიდამ ქუთაისს მიდის ნაშუადღეეის 1 საათსა და 12 წამზედ და საღამოს 6 საათსა და 55 წამზედ.

ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲡᲣᲠᲐᲛᲘ ᲨᲣᲐ

	დ ღ ი ს ი თ					ღ ა მ ი თ			
ტფილისი	—	—	3	21	სურამი	—	—	2	59
აეკალა	3	46	3	49	ხაშური	3	11	3	27
მცხეთა	4	19	4	25	გომი	3	50	3	55
ქსანი	4	49	4	52	ქარელი	4	24	4	31
კასპი	5	24	5	29	ბორი	5	4	5	19
გრაკალი	6	—	6	3	გრაკალი	5	46	5	51
	ს ა ღ ა მ ო თ ი					დ ი ლ ი თ			
ბორი	6	31	6	45	კასპი	6	18	6	24
ქარელი	7	18	7	24	ქსანი	6	55	6	59
გომი	7	53	8	1	მცხეთა	7	24	7	32
ხაშური	8	54	8	38	აეკალა	7	55	7	58
სურამი	8	50	—	—	ტფილისი	8	24	—	—

ᲒᲐᲛᲝᲪᲚᲐᲓᲔᲑᲘ ᲪᲜᲝᲑᲐᲜᲘ

ნიხრი

1 ივნისიდამ 1 იელისამდე

თეთრი ბური რუსული 1 ბარ. . 5 კაპ.
ბური 1-ის სარასისა. . 3 „
„ 2 „ 2½ „
თოთხის წითელი ბური 1-ის სარას. 5 „
„ „ 2— „ 3½ „
„ „ 3 „ 3 „
ჯვრის მაქის ბურის ფასი
1-დის სარასისა . . 5 „
მე-2 სარასისა . . 4 „
მე-3 — . . . „
ძროხის ხორცი . . . 8 „
„ 2 „ 7 „
სუკი . . . . 14 „
ცხერის ხორცი 1-დის სარასისა. 8 „
დორის ხორცი . . . „
„ 2 „ „

ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲐᲜᲘ

დაიბეჭდა ახალი საყმაწვილო წიგნი

ᲮᲣᲗᲘ ᲐᲛᲑᲐᲕᲘ,

ან. თუმანიშვილისა.

ფასი სამი შაური.

ისყიდება ტფილისში: ჩარკეიანის მაღაზიაში და „წერა-კითხვის საზოგადოებასა“ კანცელარიაში ქუთაისში—ბილეთ ყეების მაღაზიაში, გორში—ცხვეთაძის მაღაზიაში და სხვა ქალაქებში-ეკერძო კაცებთან. იქეე ისყიდება „მოლაღური“. (10—6)

მაქეს პატეეი ეაცნობო პატეეცემულს საზოგადოებას, რომ თიბათვის 2-დამ ამა წლისა დაიწყებს სიარულს კარგად და ფაქიზად მოწყობილი ახალი

ᲓᲘᲚᲘᲯᲐᲜᲘ

გორიდამ მეჯვრისხეეში ყოველ დღე. გორიდამ გაეა ნაშუადღეეის ოთხის ნახეევარზედ, მეჯვრისხეეიდამ—დილით შეიდ საათზედ. დილიჯანი დადგება გორში, იაკობ ეგნატაშვილის დუქანთან; მეჯვრისხეეში თიბილა მეჩითოეის დუქანში. ფასი: გორიდამ მეჯვრისხეეში და მეჯვრისხეეიდამ გორშიორ-ორი აბაზი (40 კ.).

ნეოდოროს გრიგორდის ძე

(7—4) სოდოდოეა.

ᲜᲐᲛᲓᲕᲘᲚᲘ ᲡᲐᲣᲜᲯᲔᲐ

ყველასათეის განთქმული წიგნი

თაკის მოგეა

თხზ. დ—რის რეტაუსი

რუსულად გამოცემული ᲕᲘᲚ სურათით

ფასი 1 მანათი.

წაიკითხოს ყველამ ეს წიგნი, ბევრი გადაეურჩენა და დაეხსნა ამ წიგნს სიკეეილისაგან.

ვინც მანათს გაუგზავნის გამომცემელ რ. ფ. ბარეის წიგნის მაღაზიას ლეიპციგში, მაიღებს წიგნსა.

ადრესი: გერმანია, R. F. Bierey's Verlage-Magazin in Leipzig. (50—20)

დაბეჭდა და ისყიდება

გაზეთ „მეურნის“ გამოცემა

ᲕᲐᲖᲘᲡ ᲝᲚᲘ

(მიდდიე ანუ ვასის ბერნანასპრა)

შედგენილი

Ვ. ᲕᲘᲐᲚᲐᲡ წიგნის ხელმძღვანელობით

Გ. Ს—შეიდის მიერ.

ფასი ორი შაური.

Дозв. ценз. Тифлисъ, 6-го Іюня 1888 года. ᲡᲢᲐᲛᲑᲐ Ე. Გ. ᲛᲔᲡᲮᲘᲡᲐ. (Типографія Е. Г. Месхи). რედაქტორის მაგიერი ᲗᲘ. Რ. ᲔᲠᲘᲡᲗᲐᲕᲘ. გამომცემელი ᲘᲚᲘᲐ ᲭᲐᲕᲩᲐᲕᲐᲫᲔ